

B. O.

"Discoveries and Inventions of the Twentieth Century", J. G. Crowther, London 1955 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 3/3, 487-488

1958

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

mistyczne poglądy o harmonii światów, wyrażone m. in. w dziele *Harmonices Mundi*, z którego zaczerpnięty został tytuł opery.

E. O.

Egon Larsen, *Men Who Changed the World*, Phoenix House Ltd, London, I wyd. 1952, przedruk z IV wyd. 1957, s. 228.

Egon Larsen, *Men Who Shaped the Future*, Phoenix House Ltd, London, I wyd. 1954, przedruk 1956, s. 223.

Dwie niedawno napisane książki znanego w Anglii autora prac popularyzujących zagadnienia techniczne, Egona Larsena (*Ludzie, którzy zmienili świat i Ludzie, którzy kształtowali przyszłość*), zawierają 23 dłuższe i 10 króciutkich biografii wybitnych wynalazców ostatnich dwu stuleci. Dobór wynalazców jest dość przypadkowy i choć przytłaczającą większość stanowią Anglicy i Amerykanie, brak jest tak wielkich nazwisk anglosaskich, jak Watt, Stephenson czy Thomas.

Z życiorysów można by — zapewne niespodziewanie dla autora — wyciągnąć pewne wnioski charakteryzujące pozycję wynalazców w ustroju kapitalistycznym. Autor przedstawia bowiem walkę wynalazców z brakiem zrozumienia i poparcia kapitału, a często po prostu z nędzą, podczas gdy niejednokrotnie przemysłowcy mobilizują się dla zwalczania wynalazku niebezpiecznego dla ich zysków.

Książki napisane są żywo i interesująco, dają one młodzieży — dla której są przeznaczone — dobre wstępne pojęcie nie tylko o technicznej istocie wielu podstawowych wynalazków, ale i o charakterze pracy wynalazcy.

E. O.

J. G. Crowther, *Discoveries and Inventions of the Twentieth Century*, IV wyd. Routledge and Kegan Paul Ltd, London 1955, s. 432, rys. 129, tabl. 61.

Książka Crowthera *Odkrycia i wynalazki dwudziestego wieku*, poświęcona rozwojowi techniki naszych czasów, posiada materiał bardzo starannie opracowany i zawiera wiele faktów, danych statystycznych, wykresów, schematów, zdjęć. Dzieło składa się z dwudziestu rozdziałów, w których ujęte są poszczególne zagadnienia. Większość z nich zaczyna się od wprowadzenia sięgającego do czasów poprzedzających nasze stulecie, szczególnie jednak nacisk został położony na fakty, które wydarzyły się już w wieku dwudziestym.

Pierwsze wydanie tej książki ukazało się w roku 1914 i wyszło spod pióra Edwarda Cressy. Każde z wydań następnych było konsekwentnie rozszerzane, o czym pisze w przedmowie do obecnego czwartego wydania J. G. Crowther, stwierdzając, że materiał został uzupełniony i znacznie powiększony w stosunku do poprzedniego wydania sprzed czternastu lat.

Książka pokazuje ostatni etap historii techniki i związanych z nią nauk, podstawowe kierunki rozwoju i jego przyczyny. Nie pomija ona również osiągnięć krajów wschodnich, w tej liczbie Polski i Związku Radzieckiego (co prawda tylko trzy nazwiska Polaków zostały wymienione w książce: Maria Curie-Skłodowska w rozdziale *Atom*, s. 408 i 417, oraz Olszewski i Wróblewski w rozdziale *Chłódnictwo*, s. 192, przy czym nazwiska dwóch ostatnich

nie figurują nawet w indeksie na końcu książki). Napisana jest książka Crowthera w sposób popularny, lektura jej nie męczy i daje dużo ciekawych wiadomości każdemu, kto interesuje się ostatnimi wspaniałymi osiągnięciami myśli ludzkiej. Przyczynia się do tego również przyjemna szata graficzna.

Bardzo interesujący jest rozdział pierwszy *Odrodzenie energii wodnej*, który zawiera ciekawe wiadomości o zasobach, możliwościach i obecnym stanie wykorzystania sił wody w poszczególnych częściach świata i ważniejszych krajach. Stopień wykorzystania tej energii jest bardzo niski nawet w przodujących technicznie i gospodarczo krajach i nigdzie nie przekracza kilkunastu procent obecnych możliwości, a kilku procent teoretycznych zasobów danego kraju. Opisano tu pokrótce rozwój turbin i kół wodnych od połowy XIX w. oraz ważniejsze urządzenia dla wykorzystania energii wody na świecie (w Ameryce Pn., ZSRR, Szkocji i Szwajcarii). Liczne zdjęcia pokazują wygląd nowoczesnych siłowni i zapór wodnych oraz ich urządzeń.

Następne rozdziały noszą tytuły: *Paliwo, Siła pary, Silniki spalinowe, Wytwarzanie i przesyłanie elektryczności, Oświetlenie i ogrzewanie elektryczne, Szybkość i ekonomia produkcji, Huta i kuźnia, Elektryczny piec hutniczy, Chłodnictwo, Plony i żywy inwentarz, Pogranicze chemii, Koleje żelazne, Trakcja elektryczna, Samochody, Statki, Lotnictwo, Radio i radar, Fotografia, Atom.*

Wszystkie dziedziny omawiane w książce doprowadzone zostały do ostatnich czasów, to znaczy przeważnie do lat pięćdziesiątych naszego stulecia.

B. O.

H. Czeczott, *Wybór pism*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1957, s. 406.

Pod egidą Polskiej Akademii Nauk, przygotowany przez Komitet Redakcyjny pod przewodnictwem prof. W. Budryka, ukazał się wybór pism znakomitego teoretyka górnictwa, zmarłego przed trzydziestu laty profesora Akademii Górniczej w Krakowie, Henryka Czeczotta.

Tom zawiera *Biografię* Czeczotta, opracowaną przez A. Litońskiego, odrębną ocenę wkładu Czeczotta do teorii wentylacji, napisaną przez J. Litwiniszyną, część przedrukowanych lub drukowanych po raz pierwszy prac Czeczotta i bibliografię całości jego dorobku.

Opracowanie redakcyjne tomu budzi pewne zastrzeżenia. Tak więc wyjaśnienia redaktorskie zamieszczone przy poszczególnych pracach Czeczotta są bardzo niejednolite, a niektóre nie podają tak podstawowych danych, jak czas napisania pracy oraz czas i miejsce jej pierwszego druku. Dwie z prac pozbawione są nawet wszelkich wyjaśnień. Bibliografia jest sporządzona niezbyt starannie: tak więc przy niektórych pozycjach podawano ilości stron, przy innych zaś — nie; to samo odnosi się do numerów czasopism, w których prace były drukowane; praca wydrukowana w książce pod tytułem *Przewietrzanie kopalni trzema szybami* w bibliografii figuruje jako *Wentylacja kopalni za pomocą trzech szybów wentylacyjnych* i to w pozycji „Wydania książkowe (drukowane)“, podczas gdy z wyjaśnień wynika, że praca ta jest obecnie drukowana z rękopisu (do dyskusji byłaby sprawa, czy ingerencja redaktorska w ten rękopis nie przekroczyła granic dopuszczalnych). Wreszcie